

УДК 81"243(07)+168.522

М. Б. НАЦЮК

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЧИТАННІ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Обґрунтовано методику формування лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) в майбутніх учителів англійської мови у читанні художньої літератури. Визначено основні засади й етапи формування вказаної компетентності. Окреслено цілі розвитку ЛСКК на дотекстовому, текстовому і післятекстовому етапах її формування. Рекомендовано виконання проблемно-пошукових завдань у зазначеному процесі. Конкретизовано вимоги до вправ і типологію вправ. Запропоновано систему вправ для формування лінгвосоціокультурної компетентності у читанні художньої літератури, яка складається з підсистеми вправ на формування соціокультурної, соціолінгвістичної, соціальної компетентностей і груп впра на формування соціокультурних, соціолінгвістичних, соціальних знань, навичок, вмінь.

Ключові слова: лінгвосоціокультурна компетентність, етапи формування лінгвосоціокультурної компетентності, система вправ.

М. Б. НАЦЮК

МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ ЛИНГВОСОЦИОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ЧТЕНИИ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Обоснована методика формування лінгвосоціокультурної компетентності в майбутніх учителів англійського мови в читанні художественної літератури. Определены основы и этапы формирования лингвосоциокультурной компетентности. Указаны цели развития указанной компетентности на дотекстовом, текстовом и послетекстовом этапах ее формирования. Рекомендовано выполнение проблемно-поисковых задач в указанном процессе. Конкретизированы требования к упражнениям и типология упражнений. Предложена система упражнений для формирования лингвосоциокультурной компетентности в чтении художественной литературы, которая состоит с подсистемы упражнений на формирование соціокультурної, соціолінгвістическої, соціальної компетентностей и группы упражнений на формирование соціокультурних, соціолінгвістических, соціальних знань, навичок, уменій.

Ключевые слова: лінгвосоціокультурна компетентність, етапи формування лінгвосоціокультурної компетентності, система управжнєній.

M. B. NATSIUK

METHODOLOGY OF DEVELOPMENT OF LINGUOSOCIOCULTURAL COMPETENCE OF THE FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN THE PROCESS OF READING FICTION

The articles specifies the methodology of linguosociocultural competence of the future English language teachers in the process of reading fiction. The stages and the aim of each stage of linguosociocultural competence development have been distinguished, the demands to the exercises and the typology of the exercises have been defined. The system of exercises for linguosociocultural competence development which consists of subsystem of sociocultural, sociolinguistic, social competences development and group of exercises for sociocultural, sociolinguistic, social knowledge and skills development has been suggested.

Keywords: linguosociocultural competence, the stages of linguosociocultural competence development, system of exercises.

Формування лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) відіграє важливу роль у підготовці майбутніх учителів англійської мови, адже вона забезпечує здатність студентів до

усвідомлення явищ культури, мова якої вивчається, та до здійснення міжкультурної комунікації.

Питанню розробки методики формування ЛСКК (або соціокультурної компетентності) присвячені дослідження О. В. Бирюк, І. Ю. Голуб, Н. Б. Ішханян, В. В. Сафонові, М. Вурам, L. Sercu. Однак, аналіз науково-методичних джерел свідчить, що досі не вирішеною залишається проблема методики формування ЛСКК у читанні художньої літератури.

Мета статті – обґрунтувати методику формування ЛСКК у майбутніх учителів англійської мови в читанні художньої літератури.

У методичних джерелах немає одноставної думки стосовно етапів формування ЛСКК. Ми підтримуємо ідею, що, оскільки ЛСКК є складовою іншомовної комунікативної компетентності, а отже, кожної мовленнєвої і мовної компетентності, то вона формується інтегровано і комплексно з формуванням цих компетентностей [2, с. 434]. Це означає, що ЛСКК формується інтегровано з компетентністю у читанні, яка трактується як «здатність читати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування» [2, с. 370].

У методичних джерелах виокремлюються дотекстовий, текстовий, післятекстовий етапи читання [2, с. 383], відповідно до вищесказаних тверджень, що ЛСКК формується інтегровано з компетентністю у читанні, вважаємо, що етапи читання художнього твору можуть бути й етапами формування ЛСКК. Отже, формування ЛСКК у читанні художньої літератури відбувається упродовж трьох етапів: дотекстового, текстового, післятекстового.

На кожному з цих етапів формуються соціокультурні, соціолінгвістичні, соціальні знання, навички, вміння та психологічний компонент ставлення. Оскільки формування вмінь проходить три етапи: формування навичок, вдосконалення навичок, розвиток вмінь [3 **Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 116], вважаємо, що формування соціокультурних, соціолінгвістичних, соціальних вмінь доцільне на післятекстовому етапі на основі відповідних знань та навичок, сформованих на перших двох етапах.

На *дотекстовому етапі* читання аналізуються мовні і смислові труднощі тексту; здійснюється введення у проблему [2, с. 383].

На дотекстовому етапі формування ЛСКК створюється образ іншомовної дійсності за допомогою фонових знань, здійснюється підготовка до опосередкованого міжкультурного спілкування. Цілі розвитку компетентностей на дотекстовому етапі:

- соціокультурна компетентність – сформувати фонові знання про особливості життя Великої Британії відповідно до конкретної теми; надати теоретичну інформацію про культуру цієї країни;
- соціолінгвістична компетентність – пояснити основні формальні ознаки національно-маркованої лексики, семантизувати національно-марковану лексику, яка присутня у конкретному творі;
- соціальна компетентність – сформувати фонові знання про особливості міжкультурної комунікації та її бар'єри.

На *текстовому етапі* формулюється комунікативне завдання, що орієнтує студентів на цілеспрямоване й свідоме розуміння інформації [2, с. 383], і передбачає читання текстів самостійно студентами поза аудиторією. Метою текстового етапу загалом є розуміння художнього твору, продовження формування навичок. Конкретніше ця мета включає такі цілі:

- соціокультурна компетентність – навчити визначати соціокультурну інформацію в тексті, розуміти цінності, переконання в контексті оповідань;
- соціолінгвістична компетентність – навчити визначати і співвідносити зі змістом твору національно-марковану лексику;
- соціальна компетентність – навчити визначати соціальні явища британської культури Великої Британії у творі і бачити їх вплив на події в ньому.

Процес читання завершується *післятекстовим етапом*, під час якого контролюється розуміння тексту, аналізується зміст прочитаного і смислова переробка інформації тексту [2, с. 383]. Конкретизуємо цілі післятекстового етапу у формуванні ЛСКК:

- соціокультурна компетентність – навчити аналізувати події твору з позицій двох культур, усвідомлювати особливості культури Великої Британії; помічати її вплив на події в

художньому творі, порівнювати явища рідної та іншомовної культур, використовувати соціокультурну інформацію у власних висловлюваннях;

– соціолінгвістична компетентність – навчити зіставляти національно-марковану лексику з контекстом художнього твору, використовувати її у висловлюваннях відповідно до норм і ситуацій спілкування;

– соціальна компетентність – навчити використовувати соціальну інформацію для міжкультурного спілкування, усвідомлювати бар'єри міжкультурного спілкування, вміння справлятися з ними.

При розробці системи вправ для формування ЛСКК необхідно конкретизувати вимоги до вправ, опираючись на вимоги, запропоновані Н. К. Скляренко як основні, та визначаючи додаткові, пов'язані зі специфікою формування ЛСКК [6].

Традиційно визначають три обов'язкові компоненти вправи: завдання, де конкретизується, що виконувати у вправі; виконання завдання, що передбачає власне дії; контроль виконання завдання, що означає перевірку дій. До компонента вправи «завдання» ставляться такі вимоги, як вмотивованість, новизна, культурологічна спрямованість [6, с. 3].

Згідно з принципом домінування проблемних завдань, введених В. В. Сафоною для спільного вивчення мови і культури [5, с. 342], ми пропонуємо додаткову вимогу *проблемності завдань*. Проблемність визначається як специфічна проблемно-комунікативна форма навчальної діяльності студентів, що дозволяє поєднати комунікативну практику з пізнавальною і ціннісно-орієнтаційною діяльністю [5, с. 342].

Для формування ЛСКК доцільно виконувати такі проблемно-пошукові завдання:

- дослідні проекти (наприклад, різницю між лейбористською та консервативною партіями);
- творчі проекти (написати лист з описом життя у Великій Британії);
- рольові та ігрові проекти (наприклад, драматизація художнього твору);
- інформаційні проекти (наприклад, про регіони Великої Британії);
- практично-орієнтовані проекти (наприклад, формулювання порад поведінки в іншомовній культурі).

Вимогами до компонента «виконання вправи» є ступінь керованості мовленнєвими діями тих, хто навчається, форми організації вправи, опори, потрібні для її виконання [6, с. 4]. Компонент вправи «контроль вправи» передбачає пояснення об'єкта, способів та форм контролю.

Перейдемо до обґрунтування типології вправ, які доцільно використовувати у формуванні ЛСКК. Типологія вправ визначає внутрішній механізм функціонування системи і підсистем, де вправи класифікуються на основі багатьох ознак [1, с. 146]. Наша типологія вправ для формування ЛСКК опирається на типологію Н. К. Скляренко, критерії якої дещо корелюють з вимогами до вправ, розглянутими нами вище. Вимоги до вправ визначають обов'язкові характеристики вправ. Так, вправи для формування ЛСКК повинні бути вмотивованими, культурологічно спрямованими, проблемними, з новизною, визначеним ступенем керованості мовленнєвими діями, поясненням опор, форм роботи, способів, об'єкта та форм контролю.

Критерії до вправ визначають основи для характеристики вправи. За критерієм вмотивованості виокремлюють вмотивовані та невмотивовані вправи [7, с. 9]. Для формування ЛСКК у студентів четвертого курсу підібрані лише вмотивовані вправи, що повинні розвивати дослідницький інтерес, спричиняти бажання проникати в суть культурних явищ.

Критерій *комунікативності* зумовлює поділ вправ на комунікативні, умовно-комунікативні, некомунікативні [7, с. 9-10]. У запропонованій нами системі вправ для формування ЛСКК переважають умовно-комунікативні вправи та комунікативні, а некомунікативні вправи (мовні) спрямовані на засвоєння безеквівалентної та фонові лексики поза текстом і відповідно поза ситуацією опосередкованого спілкування.

За критерієм *прийом чи видача інформації* виокремлюють рецептивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні, продуктивні вправи [7, с. 9–10]. Оскільки наше дослідження зосереджується на формуванні ЛСКК у читанні, який є рецептивним видом мовленнєвої діяльності, то в системі вправ для формування ЛСКК значне місце займають рецептивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-репродуктивно-продуктивні, рецептивно-

продуктивні вправи. Рецептні вправи передбачають розпізнавання, виділення ЛСКІ у творах. Рецептні-репродуктивні вправи скеровані на репродукцію, класифікацію та структурування отриманої з текстів лінгвосоціокультурну інформацію, тобто це вправи на заповнення таблиць, асоціограм. Рецептні-репродуктивно-продуктивні та рецептні-продуктивні вправи мають за мету творче використання лінгвосоціокультурної інформації з текстів у власних висловлюваннях при складанні діалогів, монологів, виконанні рольових ігор, написанні характеристик, порівняльного аналізу, листів, виконанні проектів та інших пошукових завдань.

За критерієм наявності опор виокремлюють вправи без опор, зі спеціально створеними опорами, з природними опорами. Опори поділяються на природні (ті, які використовуються в реальному процесі комунікації – театральні афіші, карти, схеми, слайди, графіки руху транспорту) і такі, що спеціально створені з навчальною метою [6, с. 5]. Для вправ, спрямованих на формування ЛСКК у читанні художньої літератури, основною опорою є текст, з якого студенти отримують лінгвосоціокультурну інформацію для її подальшого використання. Також важлива наявність інших природних опор, оскільки вони є артефактами іншомовної культури, беззаперечними фактами з життя культури, мова якої вивчається.

Стосовно спеціально створених опор, то серед інших важливими є коментарі, в яких пояснюються незнайомі реалії, власні назви тощо та «словник на полях», що допомагає студентам читати й розуміти твори з великою кількістю незнайомих слів [6, с. 5]. Також для частково керованих вправ використовуються підстановчі таблиці, список власних назв, пам'ятки. Використання пам'яток для формування ЛСКК дає можливість студентам ознайомлюватися з теоретичним матеріалом, скеровує їх дії на правильне виконання завдання.

За способом взаємодії виокремлюють вправи, що виконуються в парах, в групах, командах, усією групою, індивідуальні, фронтальні [7, с. 9–10]. Н. Ф. Бориско називає такі форми організації вправ (навчальної взаємодії):

- групові – одночасна єдина чи диференційована робота в парах, трійках, підгрупах по чотири студенти, двох підгрупах (командах), «конвеєр» (кожен з кожним), «натопи» (всі зі всіма);

- індивідуально-групові – робота в режимах студент пара, студент-трійка, студент-четвірка, студент-підгрупа, студент-група, викладач-пара, викладач-трійка, викладач-четвірка, викладач-підгрупа, викладач-група;

- індивідуальні – робота в режимі викладач-студент чи одночасна індивідуальна робота всіх студентів [1, с. 141].

Усвідомлюючи переваги групових форм організації (навчальна та соціально-психологічна ефективність [1, с. 142]), у системі вправ для формування ЛСКК необхідно широко використовуватися всі можливі групові і командні форми в парах, трійках, четвірках, командах.

За способом контролю визначають безпосередній, відстрочений, тотальний, вибіркового контролю, самоконтроль з ключами, взаємоконтроль [7, с. 9–10].

Розвиток психологічного компонента ставлення відбувається у кожній вправі, що спрямована на формування ЛСКК. Тому ми пропонуємо ввести такий критерій вправ, як спрямованість на формування психологічного компонента ставлення. За цим критерієм виокремлюємо вправи з психологічним компонентом і без психологічного компонента ставлення. Перші з них відзначаються присутністю інструкцій на виявлення студентами особистого ставлення до іншомовної культури, власних упереджень. Виконання такого типу вправ забезпечує формування толерантності, сприйняття незвичних явищ іншомовної культури, розуміння культурної відносності сприйняття.

Отже, типологію вправ для формування ЛСКК становлять вправи, охарактеризовані за наступними критеріями: вмотивованість, комунікативність, наявність психологічного компонента ставлення, прийом або видача інформації, наявність опор, спосіб взаємодії, спосіб контролю.

Перейдемо безпосередньо до розгляду системи вправ для формування ЛСКК. Використовуючи визначення С. Ф. Шатілова [8, с. 37], ми розглядаємо систему вправ для формування ЛСКК як сукупність необхідних типів, видів і різновидностей вправ, які

виконуються у такій послідовності і кількості, що враховують закономірності формування ЛСКК навичок і вмінь й забезпечують найвищий рівень оволодіння ЛСКК в заданих умовах.

Опираючись на визначені нами компоненти ЛСКК (соціокультурна, соціолінгвістична, соціальна компетентності), в систему вправ для формування ЛСКК ми включаємо три підсистеми вправ:

1. підсистема вправ для формування соціокультурної компетентності;
2. підсистема вправ для формування соціолінгвістичної компетентності;
3. підсистема вправ для формування соціальної компетентності.

Підсистема вправ відповідно складається з комплексу вправ, спрямованих на формування окремих соціокультурних, соціолінгвістичних, соціальних знань, навичок і вмінь.

Система вправ для формування ЛСКК передбачає:

- вправи на формування соціокультурних знань;
- вправи на формування соціокультурних навичок;
- вправи на формування соціокультурних умінь;
- вправи на формування соціолінгвістичних знань;
- вправи на формування соціолінгвістичних навичок;
- вправи на формування соціолінгвістичних умінь;
- вправи на формування соціальних знань;
- вправи на формування соціальних навичок;
- вправи на формування соціальних умінь.

На *дотекстовому етапі* виконуються вправи для формування соціокультурних, соціолінгвістичних, соціальних знань та навичок. За критерієм комунікативності ці вправи можуть бути некомунікативними на активізацію національно-маркованої лексики, умовно-комунікативні та комунікативні. За іншими критеріями використовуються: вмотивовані вправи; вправи з психологічним компонентом ставлення; рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні та продуктивні вправи; вправи з опорами; вправи, які виконуються в парах, групах, командах, фронтальні, індивідуальні; вправи з безпосереднім контролем з боку викладача, взаємоконтролем та самоконтролем.

Наведемо приклади вправ для формування знань та навичок на дотекстовому етапі.

Вправа 1. Мета: сформувати соціокультурні знання (фонові знання про освіту у Великій Британії).

Оповідання «A Shocking Accident» Г. Гріна.

Характеристика вправи: вмотивована, умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна, з психологічним компонентом ставлення (визначення ставлення до британської освіти), з опорою (таблиця етапів освіти, віку та типів шкіл), групова (по 3–4 студенти), самоконтроль.

Інструкція: *As future teachers you have to be competent and knowledgeable about system of British education. Match the education stages with the ages and types of schools. Choose one stage and tell the students about it. Define your own attitude to British education.*

Primary School	11–17	Infant School, Junior School, Primary School
Secondary School	16–18	Bachelor's degree, Master's degree
Six Form	5–11	Selective, Comprehensive, Secondary Modern
Higher education	after 18	Lower Sixth, Upper Sixth

Вправа 2. Мета: сформувати соціолінгвістичну навичку (навичка семантизувати значення безеквівалентної лексики з контексту та довідкової літератури).

Оповідання «Trespass» Дж. Барнса.

Характеристика вправи: вмотивована, умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, з психологічним компонентом ставлення (уявлення почуттів британця), з опорами (текст, карти місцевості, маршрути з тексту), командна (по 6–8 студентів), взаємоконтроль та вибіркового контролю з боку викладача.

Інструкція: *You will work in two teams each of which will present one route taken from the text 'Trespass'. While doing this, think you know a lot about unknown tourist routes, present them on the*

map and tell a few words about these places. You may consult the encyclopaedias and dictionaries to find out some information about these places.

На *текстовому етапі* виконуються вправи для формування соціокультурних, соціолінгвістичних, соціальних знань та навичок. За типом це умовно-комунікативні вправи; вмотивовані; вправи з психологічним компонентом ставлення; рецептивні; вправи з опорами; вправи, які виконуються індивідуально; вправи з відстроченим контролем з боку викладача або самоконтролем.

Наведемо приклад вправи для формування навички на тестовому етапі.

Вправа 3. Мета: сформувати соціальну навичку (навичка знаходити підтвердження / спростування стереотипів у художніх творах).

Оповідання «Hogwarts of the Roads» Ф. Велдон.

Характеристика вправи: вмотивована, комунікативна, рецептивно-репродуктивно-продуктивна, з психологічним компонентом ставлення (вияснення природи стереотипів), з опорою (текст), індивідуальна, вибіркового контролю з боку викладача.

Інструкція: *Find in the text stereotypes about France and the French. Put them down and analyse their nature: what they concern, why they appear, how they help. How do you know that they are stereotypes? Do you have the same stereotypes about the French or do you think they are typical of the British? What stereotypes may the French have about the British?*

На *післятекстовому етапі* студенти виконують вправи усіх видів для засвоєння соціокультурних, соціолінгвістичних, соціальних знань і розвитку навичок і вмінь. Ці вправи характеризуються як умовно-комунікативні та комунікативні; вмотивовані; вправи з психологічним компонентом ставлення; рецептивно-репродуктивно-продуктивні, рецептивно-продуктивні, продуктивні вправи; вправи з природними опорами; вправи, які виконуються в парах, групах, командах або індивідуально; з вибіркового контролю з боку викладача і взаємоконтролем.

Наведемо приклади вправ для формування соціокультурних, соціолінгвістичних, соціальних умінь на *післятекстовому етапі*.

Вправа 4. Мета: сформувати соціокультурне уміння (уміння аналізувати художній твір з позицій британської та рідної культур).

Оповідання «Blind Love» В. С. Прітчета.

Характеристика вправи: вмотивована, комунікативна, рецептивно-продуктивна, з психологічним компонентом ставлення, з опорою (завдання для команд, текст), командна (по 4–5 студентів), взаємоконтроль та відстрочений контроль з боку викладача.

Інструкція: *It is important to be able to view the situation from different cultural points of view. Divide into three teams. Each team will analyze one episode from the story "Blind Love". Your analysis should include the following issues:*

- values expressed in the episode;
- norms of behaviour;
- beliefs expressed in the episode;
- comparison with the Ukrainian culture;
- your own attitude to these cultural peculiarities.

Team 1. Discuss the situation when a wife leaves a blind man. Find the reason for it in the cultural background. Do you approve of the action? Do you understand it? Analyze it from different cultural points of view.

Team 2. Discuss the situation of touching somebody's face. Is it acceptable to touch somebody's face in British culture? In Ukraine? Think why it is so. What are the cases when face touching is possible in both cultures?
--

Team 3. Discuss the situations of how Mr. Armitage is perceived by the villagers. Why is he respected? Is it connected with his personal characteristics, wealth, blindness? How are disabled people treated in Ukraine? What is the attitude to them in both cultures?

Вправа 5. Мета: сформувати соціолінгвістичне уміння (уміння використовувати національно-марковану лексику у власних висловлюваннях).

Оповідання «Malvern Hills» К. Ісірупу.

Характеристика вправи: вмотивована, комунікативна, продуктивна, з психологічним компонентом ставлення (формування емпатії на основі уяви положення героїв), з опорою (картки з ролями, текст), групова (по 3–4 студенти), взаємоконтроль та вибірковий контроль з боку викладача.

Інструкція: *Empathy is an essential thing for understanding foreign culture. Being empathetic means having the feelings that people from other cultures may have in the certain situation. You will have to represent the characters of the text, try to keep to their speech style and imagine their emotions and mood in each situation. Use non-equivalent vocabulary from the story.*

You are the owners of a hotel in the Malvern Hills. Advertise your hotel mentioning the places of interest from the story.
You are a Swiss couple. Describe your holidays in the Malvern Hills to your son mentioning the places you have visited here.
You are a Swiss couple. Speak with a young musician about your planned holiday to Wales mentioning the places you wanted to see there.
You are musicians who live in London. Talk about the problem of musicians' employment in London. Mention London's clubs and music studios.

Вправа 6. Мета: сформувати соціальне уміння (уміння діяти як мовна особистість у ролі медіатора культур).

Оповідання «Tell Me Who to Kill» В. Найпола.

Характеристика вправи: вмотивована, комунікативна, продуктивна, з психологічним компонентом ставлення (розвиток рис мовної особистості у ролі медіатора культур), з опорою (план, таблиця у Додатку Г 13), індивідуальна, вибірковий контроль з боку викладача.

Інструкція: *As a future intercultural mediator you should be able not only to speak interculturally yourself but to teach others to do this. You are a professional cultural adviser and your task is to give some advice to the main character of the story 'Tell Me Who to Kill'. Define the stage of the main character's cultural development according to the table. Follow the suggested plan while presenting your ideas.*

Explain the reason for Indian man's failure to live in Britain:

- contacts he had in Great Britain;
- stereotypes he held about British;
- stereotypes which prevented him to live in British society;
- his psychological state;
- his ignorance about British culture;
- the stages of culture perception he had passed.

Change his attitude to Great Britain and the British:

- explain his culturally determined perception;
- show how he could have acted in the situations from the story;
- explain why the Englishmen did what they did;
- show positive features of the British.

Отже, методика формування ЛСКК у читанні художньої літератури передбачає формування цієї компетентності впродовж трьох етапів: дотекстового, текстового та післятекстового. На дотекстовому та текстовому етапах формуються соціокультурні, соціолінгвістичні, соціальні знання та навички, на післятекстовому – соціокультурні, соціолінгвістичні, соціальні знання, навички, уміння. У систему вправ для формування ЛСКК входять вправи на формування соціокультурних знань, навичок, вмінь, соціолінгвістичних знань, навичок, вмінь, соціальних знань, навичок, вмінь. Вправи відповідають вимогам вмотивованості, новизни, культурологічної спрямованості, проблемності, визначення ступеня керованості мовленнєвими діями, наявності опор, визначення форми організації, об'єктів, форм, способу контролю і характеризуються за критеріями комунікативності, прийому чи видачі інформації, наявності психологічного компонента ставлення, наявності опор, способу взаємодії, способу контролю.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в розробці моделі формування ЛСКК в майбутніх учителів англійської мови у читанні художньої літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бориско Н. Ф. Теоретические основы создания учебно-методических комплексов для языковой межкультурной подготовки учителей иностранных языков (на материале интенсивного обучения неметкому языку): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Н. Ф. Бориско. – К., 2000. – 508 с.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, пед. і лінгвіст. ун-тів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
3. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е. И. Пассов. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.
4. Програма з англійської мови для університетів/інститутів (п'ятирічний курс навчання): проект / С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач та ін.; під кер. С. Ю. Ніколаєвої, М. І. Соловея. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 245 с.
5. Сафонова В. В. Социокультурный подход к обучению иностранному языку как специальности: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / В. В. Сафонова. – М., 1992. – 672 с.
6. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок та вмій / Н. К. Скляренко // Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 3–9.
7. Скляренко Н. К. Типологія вправ в інтенсивному навчанні іноземних мов / Н. К. Скляренко // Гуманістичні аспекти лінгвістичних досліджень і методики викладання іноземних мов: зб. наук. праць. – К.: КДППМ, 1992. – С. 9–14.
8. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по специальности № 2103 «Иностранный язык» – 2-е изд., перераб. и доп. / С. Ф. Шатилов. – М.: Просвещение, 1986. – 223 с.
9. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь: более 2000 слов / А. Н. Щукин. – М.: Астрель; АСТ: Хранитель, 2007. – 746 с.